

กิจกรรม workshop:

เครื่องประทินผิว

"หอมละมุน
กลิ่นสมุนไพร"

วันเสาร์ - อาทิตย์ที่ 17 • 18 และ
24 • 25 พฤศจิกายน 2555

เวลา 13.00 - 16.00 น.

มิวเซียมสยาม

เครื่องประทีนผิว

เครื่องประทีนผิว หรือเครื่องสำอาง (cosmetics) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นเพื่อใช้บนผิวหน้า หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย โดยใช้ทา ถู นวด ฟั่น หรือโรย เพื่อทำความสะอาดหรือเพื่อความสวยงาม โดยสันนิษฐานว่ามีการใช้เครื่องสำอางในพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อบูชาพระเจ้าโดย

การใช้น้ำมันพืชทาตัวและเผา หรือใช้อาบศพเพื่อไม่ให้เน่าเปื่อย และเชื่อว่าอียิปต์เป็นชาติแรกที่รู้จักศิลปะการตกแต่งโดยมีพระนางคลีโอพัตรา เป็นผู้นำการใช้เครื่องสำอางเพื่อตกแต่งใบหน้าและร่างกาย ทำให้การใช้เครื่องสำอางเป็นที่แพร่หลายยิ่งขึ้น

ในส่วนของคนไทย ผลิตสบู่ก้อนเพื่อใช้ในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ โดยนำมาเป็นสารชะล้างเอนกประสงค์ จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นิยมใช้แชมพู สบู่เหลวมากยิ่งขึ้น ทำให้ภูมิปัญญาการผลิตสบู่เริ่มถดถอยจนแทบไม่เหลือในปัจจุบัน

สบู่

เป็นผลผลิตที่เกิดจากการทำปฏิกิริยาของไขมันกับด่าง มีคุณสมบัติที่สามารถละลายได้ทั้งในไขมันและน้ำ จึงนำมาใช้ในการชำระล้างสิ่งสกปรกจำพวกไขมันได้ ความแข็งหรืออ่อนของสบู่ขึ้นอยู่กับชนิดของไขมันที่นำมาทำปฏิกิริยา

สิ่งสำคัญในการทำสบู่ คือ การคำนวณหาปริมาณของด่างที่จะนำไปทำปฏิกิริยากับไขมันชนิดต่างๆ เพราะไขมันแต่ละชนิดมีกรดไขมันที่แตกต่างกัน

ชนิดของน้ำมันและตัวคูณเพื่อหาน้ำหนักด่าง

- น้ำมันมะพร้าว	0.190
- น้ำมันมะกอก, น้ำมันเมล็ดทานตะวัน	0.134
- น้ำมันถั่วเหลือง	0.135
- น้ำมันปาล์ม, กรดสเตียริก, ไฮสตีรฟ์ฟอก	0.141
- น้ำมันหมู	0.138
- น้ำมันรำข้าว, น้ำมันละหุ่ง	0.128
- น้ำมันข้าวโพด, น้ำมันดอกคำฟอย	0.136
- ซีฟี่ขาว	0.069
- ชันสน	0.130

ตัวอย่างการคำนวณ

สูตรน้ำมันที่ใช้

ปริมาณต่างที่ใช้

น้ำมันปาล์ม

250 กรัม x 0.141 = 35.25 กรัม

น้ำมันมะกอก

200 กรัม x 0.134 = 26.90 กรัม

น้ำมันเมล็ดทานตะวัน

450 กรัม x 0.134 = 60.3 กรัม

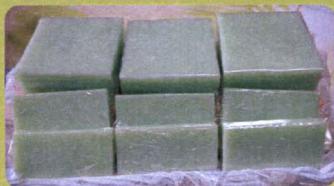
รวมน้ำหนักต่าง

= 122.45 กรัม

** ถ้าใช้ต่างมากเกินไป จะเป็นอันตรายต่อผิวหนัง แต่ถ้าใช้ต่างน้อยเกินไปจะทำให้คุณสมบัติในการชะล้างลดลง ดังนั้นค่าความเป็นกรด-ต่าง(pH) ควรอยู่ที่ 9-10 ทดสอบได้โดยใช้กระดาษพีเอช

วิธีทำสบู่

อุปกรณ์

- หม้อสแตนเลสที่มีขนาดต่างกัน 1 คู่ สามารถสวมซ้อนกันได้หลวมๆ
- เครื่องชั่ง
- ไม้ตีไข่หรือไม้พาย
- เทอร์โมมิเตอร์อุณหภูมิ 100 องศา- ถ้วยตวง
- เต้าไฟฟ้า
- ถังมือยาง
- เชือกอีลาสติกและแผ่นพลาสติก
- แม่พิมพ์

ส่วนผสม

- น้ำมันเมล็ดทานตะวัน	450	กรัม
- น้ำมันมะพร้าว	280	กรัม
- น้ำมันมะกอก	200	กรัม
- โซดาไฟ	140	กรัม
- กรดสเตียริก	100	กรัม
- กลีเซอริน	80	กรัม
- แอลกอฮอล์	500	ซีซี
- น้ำตาลทราย	200	กรัม
- น้ำมันหอมระเหย (น้ำมะนาว)	40	ซีซี

ขั้นตอนการทำสบู่

- การเตรียมน้ำด่าง ชั่งน้ำหนักด่างที่ต้องใช้ เทน้ำกรอง (ปริมาณ 2.5 เท่าของน้ำด่าง) ลงไปผสมคนให้ละลาย จะเกิดความร้อนขึ้น ทิ้งไว้ให้เย็นลง
- การเตรียมน้ำมัน ต้มน้ำในหม้อใบนอกเตรียมไว้ และชั่งน้ำมันต่างๆ เทรวมกันในหม้อผสม นำหม้อน้ำมันไปต้มน้ำมันน้ำ
- การทำให้เกิดสบู่ เทด่างลงไปผสมกับน้ำมันในหม้อที่ละน้อยใช้ไม้พายกวนเบาๆ จนหมดด่าง จากนั้นใช้เครื่องตีใช้ไฟฟ้ากวนให้เข้ากันจนขึ้น
- การทำสบู่ใส ปิดฝาหม้อแล้วหุ้มด้วยพลาสติก รัดด้วยเชือกอีลาสติก นำไปต้มนต่ออีก 4 ชม. จะได้สบู่ที่มีลักษณะกึ่งใสคล้ายเจล เดิมแอลกอฮอล์ กลีเซอริน และน้ำตาลที่ละลายน้ำแล้ว คนเบาๆ ให้เข้ากัน ปิดหม้อด้วยพลาสติกรัดด้วยยางให้แน่น แล้วนำไปต้มนต่ออีก 4 ชม.
- ใส่สีและน้ำมันหอมระเหย ลงไปคนให้เข้ากัน แล้วจึงเทลงพิมพ์ที่เตรียมไว้ ทิ้งไว้ให้แข็ง ประมาณ 1 - 2 วัน

หมายเหตุ ทุกขั้นตอนต้องรักษาอุณหภูมิให้อยู่ระหว่าง 70-80 องศา เพื่อให้การเกิดสบู่สมบูรณ์

คุณสมบัติของสบู่ที่ได้จากกรดไขมันแต่ละชนิด

- น้ำมันมะพร้าว ได้สบู่ที่มีเนื้อแข็ง กรอบ แดงง่าย สีขาวชั้น มีฟองมากเป็นครีม ให้ฟองที่คงทน แต่ทำให้ผิวแห้ง
- น้ำมันปาล์ม ได้สบู่ที่แข็งเล็กน้อย มีฟองน้อย ฟองคงทนอยู่นาน มีคุณสมบัติในการชะล้างได้ดี แต่ทำให้ผิวแห้ง
- น้ำมันรำข้าว ให้วิตามินอีมาก สบู่มีความชุ่มชื้น บำรุงผิว ช่วยลดความแห้งของผิว
- น้ำมันถั่วเหลือง เป็นน้ำมันที่เข้าได้ดีกับน้ำมันอื่น ให้ความชุ่มชื้น รักษาผิว แต่เก็บไว้ได้ไม่นาน มีกลิ่นหืนง่าย
- น้ำมันงา เป็นน้ำมันที่ให้วิตามินอี และให้ความชุ่มชื้น รักษาผิว แต่มีกลิ่นเฉพาะตัว
- น้ำมันมะกอก ได้สบู่ที่แข็งพอสมควร ใช้ได้นาน มีฟองเป็นครีมนุ่มนวลมาก ให้ความชุ่มชื้น ไม่ทำให้ผิวแห้ง
- น้ำมันละหุ่ง ได้สบู่ที่มีฟองขนาดเล็กจำนวนมาก ทำให้สบู่เป็นเนื้อเดียวกัน ไม่แตก มีความนุ่มเนียน ช่วยให้ผิวนุ่ม
- น้ำมันเมล็ดทานตะวัน ทำให้สบู่ชุ่มชื้น แต่ฟองน้อย
- ไขมันวัว จะได้สบู่ที่มีเนื้อแข็งสีขาวอายุการใช้งานมีฟองน้อย ทนทาน แต่นุ่มนวล
- ไขมันหมูและซี่ผึ้ง ได้สบู่ที่มีเนื้อแข็ง อายุการใช้งานมีฟองน้อย ทนนาน
- ไขมันแพะ ได้สบู่เนื้อนุ่ม ให้ความชุ่มชื้นแก่ผิว ผิวนุ่มเนียน

วิธีทำลิปบาล์ม

อุปกรณ์

- หม้อสแตนเลสที่มีขนาดต่างกัน
1 คู่ สามารถสวมซ้อนกันได้หลวมๆ
- ซ้อนสำหรับคน

ส่วนผสม

- ขี้ผึ้งแท้	40	กรัม
- วาสลีนอย่างดี	400	กรัม
- สีเฉพาะสำหรับลิปสติค	2.5	กรัม
- กลิ่นน้ำหอมตามใจชอบ	1.5	ออนซ์
- วิตามินอี	1	ช้อนชา

วิธีทำ

- เหน้าใส่หม้อใบที่ใหญ่กว่า ส่วนใบเล็กซ้อนลงไปแล้วนำไปตั้งไฟ
- บดสีให้ละเอียด แล้วเทใส่หม้อ เติมขี้ผึ้งแท้ รอให้ละลายจึงเติม วาสลีน รอให้ละลายจึงยกลง
- เติมน้ำหอมและวิตามินอี คนให้เข้ากัน เทใส่กระปุกที่เตรียมไว้ ขณะเป็นน้ำ ทิ้งให้เย็นจะแข็งตัว

ที่มา

เปรมพร โกมลสิงห์. สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2555.